

Colectivizarea și viitorul gospodăriei țărănești tradiționale din Câmpia Băileștilor

Irinel Cănuț

Colectivizarea agriculturii românești, după modelul sovietic al colhozului stalinist, a fost una din cele mai ample acțiuni menite să transforme economia țării, spectrul social, politic și moral al poporului român, să permită perpetuarea puterii partidului unic, a statului comunist.

Desființarea proprietății țărănești individuale, spre a nu bloca dezvoltarea agriculturii socialiste, după etatizarea industriei, a avut menirea să excludă, pentru prezentul și viitorul de atunci, focarele de rezistență împotriva statului totalitar comunist. În viziunea partidului, victoria socialismului în România era incompatibilă cu păstrarea proprietății particulare asupra pământului. Odată distrusă proprietatea funciară particulară, dispărea și proprietarul de pământ, un posibil și morbid aliat al dușmanului din afară, imperialismul. Sistemul comunist a văzut dezvoltarea producției agricole doar prin subordonarea micului producător față de macrostructura industrială planificată și supercentralizată, permanent dirijată de partid.

În România, procesul de colectivizare, supravegheat atent, tenace, chiar dur de către organele de partid și de către securitate, a constituit vectorul principal al politizării satului tradițional existent până la acea dată. În absența unei baze sociale favorabile, mediul rural a fost penetrat printr-un dureros implant ideologic. Cu ajutorul colhozului, consilierilor sovietici și falșilor apărători ai intereselor celor mulți, mentalitatea și practicile comuniste au reușit să invadeze, în mod lent dar catastrofal, satul tradițional, un pilon al rezistenței noastre naționale în timp și spațiu. Desfășurarea procesului de colectivizare în etape și în mod lent la începuturi, s-a datorat rezistenței țaranului român în fața valului de dezmoștenire și deznaționalizare, de rupere a legăturilor lui cu mediul de conviețuire, de pauperizare forțată și impunere a statutului de dependență față de cel mai rapace stăpân, statul comunist. Colectivizarea a însemnat în concepția liderilor comuniști așezarea întregii agriculturii pe baza aceluiași tip de proprietate-proprietatea socialistă. Generalizarea structurilor colectiviste trebuia să ducă la așezarea pe principii noi, socialiste, a relațiilor de repartitie, produsul muncii fiind repartizat corespunzător nevoilor vitale ale țărănimii. Colectivizarea trebuia să permită integrarea întregii agriculturi în planul unic de dezvoltare regională, economico-socială a țării, fapt ce a și fost îndeplinit. La sfârșitul campaniei, partidul unic s-a lăudat cu faptul că activitatea țărănească în producția materială a dobândit un caracter colectiv și nemijlocit social, ea nemaifiind individuală, răzlețită, izolată, sporadică.

În arealul de care ne ocupăm, cu particularitățile și specificitățile sale locale, colectivizarea a avut consecințe negative nu numai de ordin politic și

social, ci și de ordin economic. Agricultură a devenit o povară, datorită constrângerilor economice excesive la care au fost supuși țărani. Această activitate ocupativă principală, practică până atunci în satul tradițional românesc în cadrul gospodăriei țărănești individuale a fost desființată, iar agricultură, ca ramură prioritară a economiei în anii colectivizării, a fost puternic afectată în mod negativ din acest punct de vedere. În arealul Câmpiei Băileștilor unele consecințe negative ale colectivizării s-au manifestat de la început, altele au apărut și s-au amplificat pe parcursul cruciadei comuniste a transformării socialiste a satului tradițional românesc cu componenta sa de bază economică, gospodăria tradițională românească individuală. Suprafețe mari de pădure dispar, iar terenurile în pantă sunt luate în cultură; un prim efect al acestei rațiuni „moderne” s-a materializat prin inundații catastrofale și schimbări majore ale regimului pluviometric în arealul nostru cercetat. Deasemeni, suprafețe mari de pășuni sunt desțelenite, reducându-se baza furajeră, efectul imediat fiind scăderea drastică a șeptelului de animale. Suprafețe mari, pomicole și viticole individuale, sunt acaparate de către gospodăriile agricole colective sau de către GOSTATURI, evident în cadrul legislativ abuziv creat de statul comunist, unde au fost în parte defrișate, trecând în folosință arabilă, dar în fapt rămânând necultivate, de aici urmarea firească a diferențelor colosale între suprafața totală arabilă și suprafața arabilă cultivată.

Mlăștinizarea datorită pierderilor de apă de pe canale și folosirea irigațiilor neraționale, în prima fază a colectivizării a condus la o serie de neajunsuri cum ar fi ridicarea pânzei freatice la suprafață cum a fost cazul Băileștiului, odată cu crearea canalului de irigații Băilești ce deservea și zona limitrofă orașului. Totodată, cantități mari de sol calcaros sau sărătuos sunt scoase la suprafață cu ocazia realizării canalelor de irigații construite în arealul agricol al Câmpiei Băileștilor. Acest fapt a condus aproape imediat la pierderea fertilității naturale a pământului (1 cm grosime de sol fertil cernoziomic se formează în 100 de ani). Aproape același efect l-a avut și procedeul de nivelare a solului realizat cu scopul unei mecanizări ușoare și irigații simple precum și acoperirea cu pământ „mort” a interdunelor fertile sau cu pământ nefertil a locurilor ridicate. Aplicarea dozelor de îngrășămintă, în special rețetele cu azot, pe terenurile nisipoase din Lunca Dunării, subzonă a arealului nostru, zone dealtfel cu pânza freatică la suprafață, a condus, în final la poluarea apelor freatice cu nitriți, fenomen ce persistă și azi, la circa două decenii și jumătate de la prăbușirea sistemului comunist. Aceste lucruri au condus la apariția în zonă, la copii mai ales, a „bolii albastre”, limitele admise ale nivelului de nitriți fiind depășite de circa cinci ori.

Nivelul redus al cunoștințelor lucrătorilor din agricultură a condus la aplicarea necorespunzătoare (doză, uniformitate a distribuirii, epocă de aplicare) a îngrășămintelor, amendamentelor, erbicidelor și insecticidelor, având ca efect eficacitatea redusă a acestora, poluarea solului, a recoltelor, îmbolnăvirea oamenilor sau chiar micșorarea producțiilor; desfășurarea lucrărilor agricole se

facea, de regulă sub controlul și stricta îndrumare a activistului de partid, după indicațiile precise ale partidului și nu după hotărârile specialistului. Neajungându-se la rezultate corespunzătoare nici măcar în U.R.S.S. , unde au fost părăsite, -complexul Wiliams cu ierburi perene, sistemul Malțev, metodele lui Lâsenko, polenizarea artificială, hibridarea vegetativă etc. – cu încăpățănare revoluționară au fost aplicate mai mulți ani în România. Prin G. A. C.-uri s-au perindat fel de fel de comisii de partid care dădeau îndrumări ce se băteau adesea cap în cap și nu aveau răspunderea rezultatelor. Specialiștii nu puteau să-și facă meseria, fiind la ordinea tuturor și a nimănui, purtând, în schimb, întreaga răspundere.

La începutul colectivizării s-a lucrat șablon, după programul agrotehnic sovietic, iar apoi după decrete-legi, care fixau data semănatului, a lucrărilor, cultivatului etc. Specialistul a fost nevoit și obligat în același timp, să urmeze dispozițiile în loc să se adapteze la condițiile de sol și climă specifice arealului respectiv. Tot acum, se întreprinde o propagandă negativă asupra culturii porumbului, ca fiind cultura țărilor sărace și a numeroaselor boli de alimentație, drept urmare reducându-se suprafața cultivată cu porumb, ceea ce a influențat nefavorabil dezvoltarea zootehniei și a industriei alimentare. Totodată, la indicațiile consilierilor sovietici, specialiști agricoli eminente, se introduce bumbacul în cultură, ajungându-se, de pildă, în anul 1953 la un total de 55042 hectare în Dolj, din totalul de 824924 hectare suprafață totală cultivată, ceea ce reprezintă circa 6, 6%; mai mult, uneori, cultivarea bumbacului a provocat mlăștinizarea și sărăturarea solului. Căruțele, cornutele mari, caii și oile de la țărani s-au distrus datorită neîngrijirii și apei necorespunzătoare. La conducerea G. A. C.-urilor au fost instalați muncitori și țărani proletari, cu toate că unii dintre cei aflați în funcții de conducere își vânduseră terenul pentru a avea bani de cârciumă, mulți erau dintre cei mai negospodari, neserioși, bețivi, „golanii satului”. Aceștia nu aveau aproape deloc cunoștințe despre agricultură și nu aveau nici harul, nici știința conducerii unei colectivități. Totodată s-au realizat combinate de creștere a animalelor, urmare imediată a acestui fapt fiind aceea că deșeurile și apa ce se evaporă conțineau substanțe toxice rezultate de la igienizarea animalelor, fiind colectată ulterior în bazine de evaporare și fermentare, de unde, în cea mai mare parte, apa uscată a pătruns în sol sau în apa freatică, provocând poluarea solului, a apei freatice, a apei din fântâni, izvoare etc. Acum se realizează marile sisteme de irigații, contând doar suprafața și nu producția obținută; în loc să se obțină producții de 2, 3 ori mai mari, de cele mai multe ori s-au obținut producții ca și la terenurile neirigate. În plus, sistemele de irigat erau prost constituite, scoțând din circuitul agricol suprafețe mari de teren prin săparea de canale, prin mameloanele de pământ excavat, prin mlăștinizarea și sărăturarea unor soluri deficitare etc. Dacă aratul și semănatul se executau mulțumitor, întreținerea culturilor a fost sub orice critică, acestea datorându-se, pe de o parte, lipsei de mână de lucru, pe de altă parte organizării proaste a suprafețelor mari ce s-au transformat în culturi

neplivite, neprășite, fapt ce a diminuat considerabil producția. Cointeresarea fiind inexistentă, o mare parte dintre țărani (de obicei cei mai buni gospodari) și în special tineretul au luat „drumul orașului”, forța de muncă de la sate devenind astfel îmbătrânită și împuținată; s-a resimțit astfel lipsa forței de muncă. Cu toate acestea, ziua de muncă s-a redus simțitor față de situația când proprietarii pământului munciau la câmp o zi lumină. În colectiv s-a înrădăcinat ziua de muncă de 8 ore și chiar întoarcerea acasă la miezul zilei. Din cauza lipsei forței de muncă, numeroase lucrări de întreținere, și mai ales de recoltare, s-au făcut cu soldații, muncitorii din fabrici, studenți și elevi. Aceștia lipseau de la activitatea lor specifică, iar la câmp lucrau puțin și prost, în timp ce țăranii stăteau la marginea tarlalei la „taină”. Uneori, cei veniți la muncă nu și-au asigurat nici masa, nici transportul cu trenul sau mașinile. O bună parte a producției a fost furată de-a valma cu brațele, cu tractoarele, mașinile etc., de către toți, dar mai ales de către brigadieri, tractoriști, președinți de colectiv etc. Zilele de muncă au fost realizate doar de cei ce lucrau în sectorul zootehnic, iar plata pentru ziua de muncă a fost redusă, nefiind socotită după volumul de muncă. De aici nevoia asigurării necesarului de produse agricole pentru furt, acesta devenind, în scurt timp o maladie națională. Furau și cei din zootehnie și cei din culturile de câmp și cei din conducere. Producția a fost valorificată prin intermediari, care și-au asigurat un preț mai mare decât producătorii, fiind perisabilă, mare parte din producție s-a pierdut. Mașinile agricole făcute prost au fost folosite și mai prost de către oameni nepricepuți, fiind uzate înainte de termen iar piesele de schimb cereau de fiecare dată efort de procurare. Patrimoniul G. A. C.-urilor a fost mai mereu la discreția aparatului birocratic provenit din structurile partidului și ale statului comunist.

Colectivizarea a fost folosită de cei care au guvernat țara în scopul obținerii controlului asupra țăranimii, asupra resurselor în totalitate. Distrugerea oricăror surse de opoziție la sate, crearea unei clase obediente puterii și concomitent cu distrugerea proprietății particulare a fost visul licerilor comuniști, care nu s-a împlinit. Complexul proces de distrugere a structurii sătești „învechite” s-a realizat prin oameni coruptibili, de multe ori cu antecedente penale, indivizi care au putut fi șantajați, prin informatori și promisiuni de avantaje economice și sociale, prin deportări, arestări, amenințări și forță, prin sărăcirea metodică a gospodăriilor țărănești individuale.

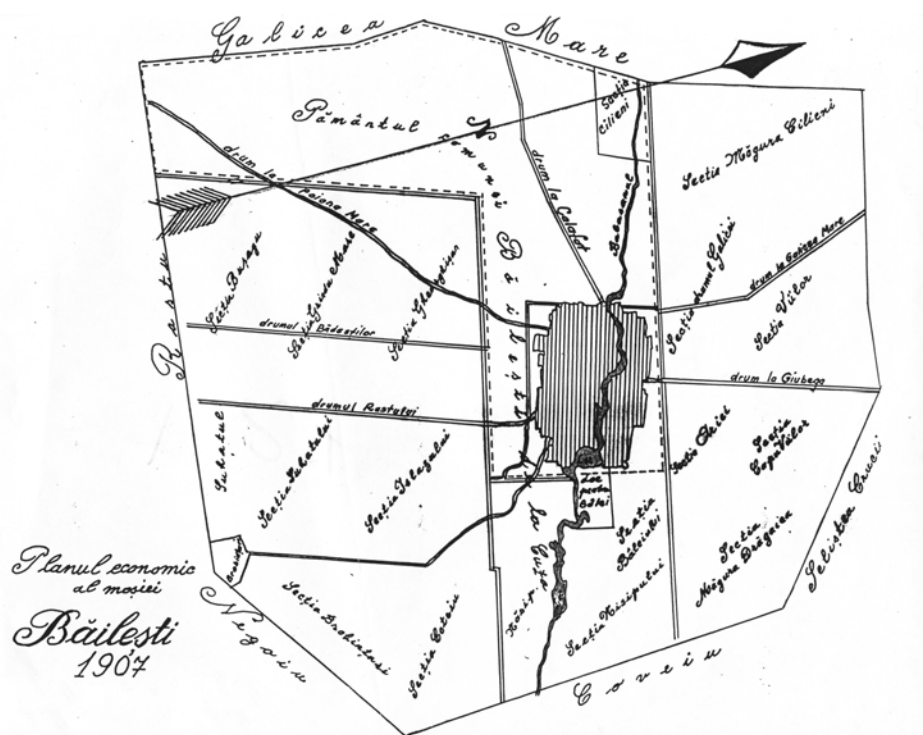
Urmările în planul economic, social și politic, au fost profunde și de durată. Dispariția proprietății private, apariția proletariatului agricol, migrarea țăranului la orașe, diminuarea unității sociale în mediul rural, distrugerea cătunelor, satelor mici, depopularea unor zone întregi, gospodării rurale abandonate, dispariția industriilor casnice tradiționale, dispariția animalelor de tracțiune și producție animalieră, dependența populației sătești față de stat și de resursele sale, apariția „săracului” care, pentru a trăi, fura mai mult sau mai puțin din ce credea că îi aparține etc., a dus în final la slăbirea puterii economice a statului, la bulversarea dezvoltării firești și normale a întregii societăți.

Campania de distrugere a proprietarilor de pământ și a tuturor locuitorilor satului a căror poziție „de clasă” era socotită dușmănoasă, a fost nocivă pentru întreg potențialul uman al țării, țăranimea tradițională fiind eliminată din noua ordine socială importată cu multă obediență și sacrificii de la Răsărit. Partidul-stat nici pe departe atotputernic pe cât afirma, cu numeroase grupuri influente în interiorul său în acea perioadă a anilor 1949-1962, a adoptat, după modelul sovietic, o economie pe deplin etatizată, bazată pe o continuă repetată „revoluție agrară”.

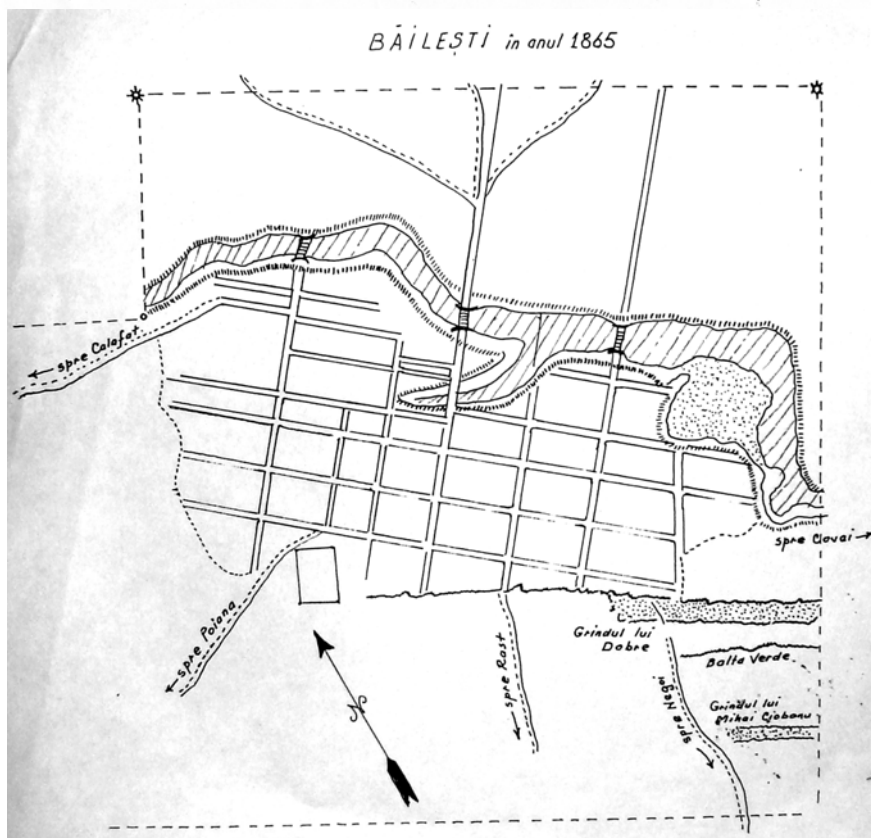
Lipsa de entuziasm a țăranilor, care nu au fost niciodată convinși de eșecul lor ca mici fermieri, a constituit o importantă problemă pentru guvernanți. Propaganda, unul din punctele forte ale regimului comunist, nu a avut efectul scontat în mediul rural, iar „omul nou”, cu virtuțile sale pozitive, s-a lăsat așteptat în întreaga Oltenie, ca, de altfel, în întreaga țară, deși consecințele negative s-au reflectat și asupra folclorului, literaturii, poeziei. A fost creat un nou tip de erou. Este înlocuită morala cu ideologia comunistă, fiind răsturnate valorile tradiționale, valorile reale și autentice ale neamului românesc.

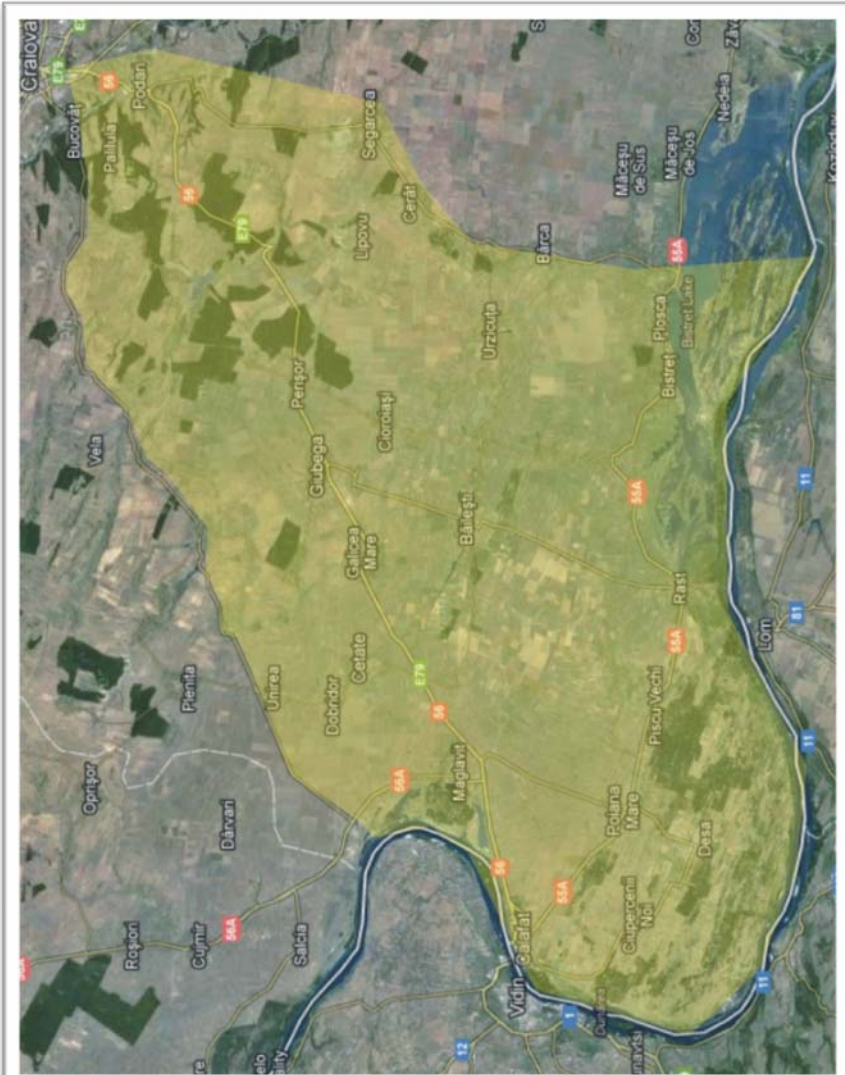
Cei rămași la sate și-au întemeiat existența, ca și clasa muncitoare, „pe baza mijloacelor socialiste asupra proprietății și mijloacelor de producție”. Această nouă formă de proprietate a uniformizat, din punct de vedere teoretic, țăranimea în anii '70 și '80, a micșorat-o numeric și a îmbătrânit-o. Efectul dorit al acestei forme de proprietate s-a lăsat așteptat. „Uniformizarea socială” s-a realizat doar prin depopularea și pauperizarea mării majorității a țăranimii collectiviste.

Procesul colectivizării a constituit o etapă dureroasă a istoriei noastre contemporane, o încercare de deturnare a dezvoltării și identității noastre, un drum presărat cu numeroase victime, a cărei finalitate negativă nu a corespuns cu demagogia propagandistică comunistă.

BĂILEȘTI în anul 1865

	Numai bărbați	Majoritatea bărbați	Și femei, și bărbați	Majoritatea femei	Numai femei
În gospodărie, în ansamblu					
relații instituționale			x		
contribuție la buget			x		
organizarea muncii altora				x	
îngrijirea copiilor				x	
cumpărături			x		
În interiorul gospodăriei					
pregătirea mesei					
prepararea alimentelor				x	
gătitul					x
spălatul vaselor			x		
întreținerea focului			x		
spălatul hainelor					
pregătirea			x	x	
spălarea					
clătitul			x		
atârnatul la uscat			x		
împăturitul			x		
În exteriorul gospodăriei					
strângerea lemnelor	x				
tăierea lemnelor		x			
căratul lemnelor			x		
căratul apei			x		
bătutul covoarelor		x			
Îngrijirea animalelor/grădinărit					
hrănirea animalelor			x		
curățarea grajdurilor			x		
strângerea ouălor				x	
culegerea fructelor				x	
cositul fânului	x				
săpatul grădinii			x		
Activități pe parcela dată în folosință de CAP					
îngrijirea vitelor			x		
căratul îngrășămintelor	x				
împrăștiatul îngrășămintelor			x		
aratul	x				
plivitul			x		
săpatul cartofilor			x		
Total	4	2	18	6	1